

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

19/3734-

30. november 2019

Avgjørelse av klager på vedtak om lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5 for 2019-2020

Klima- og miljødepartementet viser til klager fra Foreningen våre rovdyr, Hedmark bondelag, Naturvernforbundet, NOAH – for dyrs rettigheter, Norges miljøvernforbund og Rovviltets Røst. I tillegg har to enkeltpersonforetak og et aksjeselskap klaget på vedtaket. Klagene gjelder rovviltnemndene i region 4 og 5 sitt vedtak om kvote for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i 2019-2020.

Klima- og miljødepartementet opprettholder kvoten på inntil 12 ulver i rovviltnemndene i region 4 og 5 sitt vedtak om lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen for lisensfellingsperioden 2019-2020.

Etter departementets vurdering er det rettslig grunnlag for å tillate lisensfelling av streifulv utenfor ulvesonen i Akershus og Hedmark fylker etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Departementet har lagt vekt på at streifulv normalt har stor vandringskapasitet og uforutsigbar områdebruk, og at påviste skader forårsaket av ulv utenfor ulvesonen siden 1. april 2019 i stor grad er forårsaket av enslige ulver på vandring.

Departementet anser at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn felling. Departementet har i avgjørelsen lagt stor vekt på prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Departementet legger også til grunn at den vedtatte kvoten på inntil 12 ulver ikke vil true bestandens overlevelse. Det legges også til grunn at vedtaket ikke er til hinder for å nå det nasjonale bestandsmålet for ulv neste år.

Klagene er dermed ikke tatt til følge.

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling
Naturforvaltningsavdelingen

Saksbehandler
Maline Salicath
Gordner
22 24 60 72

1. Saksgang

Rovviltnemndene i region 4 og 5 vedtok 20. august 2019 kvote for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen for lisensfellingsåret 2019-2020. Vedtaket ble påklaget av Foreningen våre rovdyr, Hedmark bondelag, Naturvernforbundet, NOAH – for dyrs rettigheter, Norges miljøvernforbund og Rovviltets Røst. I tillegg er vedtaket påklaget av to enkeltpersonforetak (Kiær Mykleby og Svestad gård) og et aksjeselskap (Sylli Skog AS). Rovviltnemndene behandlet klagen 14. oktober 2019 og opprettholdt sitt opprinnelige vedtak. Saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet 16. oktober 2019. Miljødirektoratet ga sin faglige tilrådning i saken 28. oktober 2019, og en tilleggsvurdering 7. november 2019.

2. Klagen

2.1 Klagevilkår

Klima- og miljødepartementet vil innledningsvis peke på at et enkeltvedtak kan påklages av "en part eller annen med rettslig klageinteresse", jf. forvaltningsloven § 28. I innstillingen fra sekretariatene til klagebehandlingen settes det spørsmålstegn ved om Kiær Mykleby, Svestad Gård og Sylli Skog AS har rettslig klageinteresse i saken, fordi det fremstår tvilsomt om vedtakets innhold berører disse klagerens interesser i en slik grad at de bør anses å ha klagerett. Det følger videre av innstillingen at det ikke er funnet behov for å konkludere på spørsmålet, ettersom det er en rekke andre klager i saken som anses å ha rettslig klageinteresse, slik at klagesaken uansett tas opp til behandling.

Departementet finner, som sekretariatene, at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til spørsmålet, da argumentene fra Kiær Mykleby, Svestad Gård og Sylli Skog AS i stor grad er dekket av klagen fra Hedmark Bondelag, som har rettslig klageinteresse.

2.2 Klagerens anførsler

I det følgende er hovedanførselene fra de innkomne klagen oppsummert:

Foreningen Våre Rovdyr

- Foreningen Våre Rovdyr mener at vedtaket strider med naturmangfoldloven (nml.) Bernkonvensjonen og den bilaterale avtalen med Sverige om å ta vare på genetisk viktige individ.
- Vedtaket har ingen faglig eller biologisk begrunnelse og øker konfliktnivået.
- Selv om store områder er prioritert til beitedyr, er det fortsatt ikke slik at rovdyr ikke skal få kunne streife gjennom områdene.
- Kvoten er på flere dyr enn det som finnes i området. Fellingstillatelser på flere individ enn det som faktisk finnes bryter med nml. §§ 8 og 9.
- Førre-var-prinsippet brytes ved at man ikke har tilstrekkelig kunnskap om status på de individene som befinner seg utenfor ulvesonen i region 4 og 5.
- Klager mener det er sterkt kritikkverdig og bemerkelsesverdig at nemndene ser bort fra den faglige vurderingen til sekretariatet om en buffersone eller beskyttelsessone mot områdene til Deisjøflokken som lever innenfor ulvesonen.

- Klager mener vedtaket bør oppheves, og ber om at rovviltnemndene stanser all lisensjakt på ulv.

Hedmark bondelag

- Hedmark bondelag mener kvoten er satt lavt i forhold til det antall ulv som kan forventes å streife inn i beiteprioriterte områder når ulvebestandene er så tette på både norsk og svensk side.
- Hedmark Bondelag viser til uttalelse fra Landbruks- og matministeren på Norges Bondelags årsmøte i 2019 om at "der det skal være beitearealer, der skal det ikke være rovdyr", og forventer at det staves ut en kurs der dette er tilfelle.
- Det etterlyses en plan for hvordan vi skal komme ned på bestandsmålet og gjennomføre beitebruk uten store rovviltskader i beiteprioriterte områder.
- Hedmark Bondelag mener det er effektivt å ta ut ulver i forkant av beitesesongen og at uttak derfor bør prioriteres da.
- Dersom kvoten settes så lavt, må det i større grad settes inn tiltak der SNO går inn med alle tilgjengelige virkemidler for å ta ut ulver som oppholder seg i beiteprioriterte områder.

Naturvernforbundet

- Naturvernforbundet mener lisensfellingkvoten på 12 dyr er for høy, og ber om at kvoten reduseres betydelig.
- Naturvernforbundet klager på at nemndene har fjernet sekretariatets foreslåtte beskyttelsessone for Deisjøflokken på utsiden av ulvesona, og ber om at beskyttelsessonen blir vedtatt for å unngå feilskyting.
- Den bilaterale avtalen med Sverige om å ivareta genetisk verdifulle ulver følges ikke opp gjennom vedtatt fellingsregime.
- Vedtatt kvote som er høyere enn kjent antall dyr betyr en utryddelsespolitikk for ulven utenfor ulvesona, noe som er i strid med Stortingets vedtatte rovdyrpolitikk. Dette er også i strid med Bernkonvensjonen og intensjonen i nml. §§ 4-12.
- Naturvernforbundet påpeker at krypskyting ikke er vurdert som kritisk faktor. Dermed er nml. §§ 8 og 10 på et faglig grunnlag tilnærmet umulig å vurdere. Foreningen krever at rovviltnemndene inkluderer krypskyting som en bestandsdesimerende faktor når de skal gjøre sine vurderinger i forvaltningen av rovdyr. Førre-var-prinsippet vurderes ikke, og det er en forvaltningsfeil. Disse følgefneilene gjør også at langsiktig overlevelse (nml. § 5) ikke følges opp på en faglig eller juridisk tilfredsstillende måte.
- Det må opprettes en faglig god nok beskyttelsessone utenfor ulvesonen for å unngå feilskyting av fredete ulver som har tilhold inne i ulvesonen.
- Det finnes ikke faglig eller juridisk grunnlag for å foreslå en så høy kvote som sekretariatet foreslår og som nemndene har vedtatt.

NOAH – for dyrs rettigheter

- NOAH anfører at vilkårene for lisensfelling av 12 ulver utenfor ulvesonen ikke er oppfylt, jf. § nml. § 18, og ber om at rovviltnemndas vedtak oppheves i sin helhet.

- Dersom vedtaket opprettholdes, ber NOAH om at pkt. 3 i vedtaket endres slik at lisensfellingsområdet avgrenses for å unngå at ulver som tilhører Deisjøreviret skytes.
- NOAH mener at vedtaket strider mot norsk og internasjonal lov: nml. §§ 4, 5, 8, 9, 10 og 18, Grunnloven § 112 og Bernkonvensjonen artikkel 2, 6, og 9.
- NOAH mener at uttak av 12 ulver vil true bestandens overlevelse på langt og kort sikt.
- Vilkåret i nml. § 18 om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte er ikke oppfylt.
- Det er ikke hjemmel for å skyte ulv i blå sone utenfor ulvesonen etter nml. § 18 første ledd bokstav c. NOAH kan ikke se at nemnda har foretatt en konkret vurdering av offentlige interesser av vesentlig betydning.
- Begrunnelsen for vedtaket om felling etter nml. § 18 første ledd bokstav c har vesentlige mangler i faktagrunnlaget, og at argumentasjonen bygger på generelle og vage uttrykk. Klager mener dette er brudd på utredningsplikten i forvaltningsloven § 17 første ledd og at vedtaket bygger på feil faktum.

Norges miljøvernforbund

- Klager aksepterer ikke rovviltnemndene sitt ønske om å felle inntil 12 ulver utenfor ulvesonen i 2019-2020.
- Miljøvernforbundet mener at å iverksette lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen vil skade ulvebestanden innen ulvesonen indirekte, da det oftest er vandrende ung ulv fra ulvesonen det er snakk om. Klager ønsker at rovviltnemndene endrer vedtaket til betingede fellingstillatelser, der ulv som gjør skade blir jaktet på.

Rovviltets Røst

- Rovviltets Røst peker på at ulven er kritisk truet, og at rovviltnemndene bør være svært restriktive med å tillate felling av så mange som 12 individer.
- Rovviltets Røst etterspør hvilke forhåndsregler nemndene har tatt for å unngå felling av genetisk viktige individer.
- Klager etterspør dokumentasjon på det nemndene baserer uttalelsene sine på, blant annet når de viser til at jaktkvoten er «basert på siste vitenskapelige tilstand for ulvestammen».
- Klager mener at føre-var-prinsippet bør tillegges avgjørende vekt, med bakgrunn i bestandssituasjonen.
- Rovviltets Røst ønsker at fellingsstart skal være 1. januar.
- Rovviltets Røst krever at vedtaket omgjøres og at felling av 12 ulver utenfor ulvesonen avslås, eventuelt at antallet reduseres med minimum 2/3 (4 individer).

3. Rovviltnemndenes vurdering

Rovviltnemndene viser i sitt vedtak til at den nasjonale målsettingen er 4-6 ynglinger per år hvorav minst 3 skal være helnorske ynglinger. De siste dokumenterte data om ynglinger fra Nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 8 åtte ynglinger der grenserevir teller med en faktor på 0,5. Av disse har 5 ynglinger forekommet i helnorske revirer. I sekretariatenes innstilling til rovviltnemndenes vedtak er det blant annet gjort en

gjennomgang av gjeldende regelverk, politiske føringer og bestandssituasjon og -utvikling for ulv.

Om hjemmelsgrunnlaget for uttak i nml. § 18 første ledd skriver nemndene blant annet:

"Nemndene viser til sekretariatenes saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling etter nml § 18 b i beiteprioriterte områder i Akershus og Hedmark, inkludert blå sone vest for Glomma i Hedmark samt beiteområdene til Sølendalen beitelag. I øvrige deler av blå sone utenfor ulvesona i Hedmark anser nemndene at det er hjemmel for lisensfelling etter nml § 18 c." Videre skriver nemndene blant annet følgende om lisensfellingskvote:

"Rovviltnemndene anser at en kvote på 12 ulver utenfor ulvesona, ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2020. Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. nml. § 10, eller true overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt, jf. nml. § 5, jf. også rovviltforskriften §§ 3 og 7."

På bakgrunn av dette vedtok nemndene en lisensfellingskvote på 12 ulv, og følgende lisensfellingsområde: *"Rovviltnemndene vedtar å åpne for lisensfelling utenfor ulvesonen i Hedmark og Akershus fylker. Rovviltnemndene vedtar å åpne for lisensfelling utenfor ulvesonen med avgrensning som følger:*

- Akershus fylke utenfor ulvesona*
- Hedmark fylke utenfor ulvesona."*

Rovviltnemndenes vedtak er i samsvar med sekretariatenes innstilling når det gjelder kvoten på 12 ulv. Vedtaket skiller seg imidlertid fra innstillingen når det gjelder lisensfellingsområdet i Hedmark fylke utenfor ulvesonen. Sekretariatene innstilte på følgende lisensfellingsområde i Hedmark fylke utenfor ulvesonen:

"- Hedmark fylke utenfor ulvesona, med unntak for et nærmere avgrenset område for å hindre at det blir felt dyr fra Deisjøreviret.

- Området som er unntatt fra lisensfelling omfatter: Området i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner som ligger sør for Fv. 30 og FV 217, øst for Glomma og vest for Trysil-/Femundvassdraget."

I vurderingen av lisensfellingsområdet uttaler rovviltnemndene at *"Stortinget har besluttet grensa for ulvesona. Det må derfor svært mye til før Rovviltnemndene som forvaltningsorgan kan endre på dette."*

Om forhåndsregler for å unngå felling av genetisk viktige individer vedtok nemndene følgende: *"Ut i fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk viktige individer. Dersom ny kunnskap om viktige genetiske individer skulle tilkomme, kan fylkesmennene i samråd med lederne av rovviltnemndene i region 4 og 5 gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles".*

4. Miljødirektoratets faglige tilrådning av 28. oktober 2019 og 7. november 2019

Miljødirektoratet avga 28. oktober 2019 en samlet faglig tilrådning for vedtatte lisenskvoter for ulv for 2018/2019.

Miljødirektoratet har avgrenset sin faglige tilrådning som følger:

"Miljødirektoratets faglige vurdering i denne saken avgrenser seg til å

1) vurdere ulvebestandens status og forventede utvikling i Norge og Skandinavia, samt å vurdere sannsynligheten for at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet, og

2) vurdere om effektivering av kvotene som er vedtatt av de regionale rovviltnemndene i Norge vil true bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven §18 andre ledd.

Miljødirektoratet har ikke foretatt en rettslig vurdering av hjemmelsgrunnlaget for lisensfelling innenfor og utenfor ulvesonen."

I tilrådingen er det blant annet gitt en oversikt over bestandssituasjonen for ulv i Norge og Skandinavia:

"Siste endelige rapport om bestandsstatus av ulv i Skandinavia for vinteren 2018/2019 forelå 3. juni 2019. Det er registrert i alt 40 familiegrupper i Skandinavia, hvorav 6 helnorske og 6 familiegrupper i grenserevir. Det er videre registrert 28 revirmarkerende par, hvorav 5 i Norge og 5 i grenseoverskridende revir. I forhold til det totale antallet familiegrupper og revirmarkerende par i Skandinavia er dette andre året med nedgang i antallet registrerte familiegrupper og par.

Bestandsrapporten angir at det er registrert 5 helnorske ynglinger og 6 ynglinger i grenserevir. Alle revir i Norge er registrert i tilknytning til norsk ulvesone. Det beregnede antall ynglinger i Norge blir 8 ynglinger inkludert grenserevir, noe som er over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet. Til sammenligning ble det registrert 10,5 ynglinger i Norge registrerings sesongen 2017/2018, hvorav 8 var helnorske. Antallet helnorske revirmarkerende par og flokker har vært stabilt på 11 de siste fire årene, tilsvarende data inkludert grenserevir har også vært stabilt de tre siste årene med en økning på 0,5 siste året (se figur 1).

Det ble registrert 104-107 individer av ulv i Norge registrerings sesongen 2018/2019, hvorav 64-66 ble registrert med helnorsk tilhold. Etter fordeling av de ulver som har tilhold på begge sider av riksgrensen er tallet 84-87 ulver som berører Norge. Dette inkluderer også enslige ulver utenfor kjente revir. Døde ulver i løpet av overvåkingsperioden er ikke trukket fra disse tallene.

Bestanden er beregnet til ca. 380 ulver i Skandinavia, noe som er en reduksjon med 30 dyr i forhold til estimatet for 2017/2018. Det beregnede antallet fordeler seg med ca. 300 dyr i Sverige, inkludert halvparten av individer i grenserevir og de øvrige i Norge."

Når det gjelder den samlede belastningen ulvebestanden utsettes for, viser direktoratet til at det i perioden 1. april 2018 til 31. mars 2019 er registrert 25 døde ulver i Norge, samt at én ulv ble påskutt og belastet kvote uten at dyret ble igjen funnet dødt. Av de 25 ble 14 felt under

lisensfelling, og sju felt under skadefelling, to påkjørt, en skutt i nødverge og en død av ukjent årsak. I tilsvarende periode er det registrert 18 døde ulver i Sverige. Etter 1. april 2019 er det så langt registrert sju døde ulver i Norge og ni døde ulver i Sverige. De døde ulvene i Norge fordeler seg med tre felt på skadefelling, en felt på lisesfelling, en påkjørt, en felt i nødverge og en død av ukjent årsak.

Om kvoten for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen uttaler Miljødirektoratet videre at: *"Rovviltnemndene i region 1 - 6 sine vedtak om kvote for lisensfelling av inntil 26 ulver utenfor ulvesonen er begrunnet med at tiltaket skal avverge alvorlig skade på husdyr og tamrein i de regionene/deler av regionene som ligger utenfor ulvesonen. Det er påvist (dokumentert og antatt) 221 sau, 3 tamrein og 1 hund drept eller skadet av ulv i områdene utenfor ulvesonen siden 1. april 2019. Skadene er i stor grad forårsaket av enslige ulver på vandring. Det er imidlertid registrert en mulig pardannelse i Rendalen kommune nå i høst, og det er også noe usikkerhet knyttet til om dyr fra familiegruppen i Deisjøreviret benytter areal utenfor sonen (det ble felt to ungdommer fra reviret under lisensfelling sist vinter). Ifølge overvåkingsrapporten fra forrige vinter var Deisjøreviret i sin helhet innenfor ulvesonen.*

Miljødirektoratet vurderer at den delen av den samlede lisensfellingskvoten som er gitt utenfor sonen hovedsakelig innretter seg mot enslige streifdyr av ulv."

Om sekretariatenes innstilling knyttet til en buffersone for å unngå felling av dyr fra Deisjøreviret uttaler direktoratet:

"I forhold til spørsmålet om buffersone i grenseområdene til Deisjøreviret kan dette være hensiktsmessig. Men om slik buffersone vedtas, bør det etter direktoratets syn være adgang til felling også innenfor denne buffersonen i perioden der det er åpning for lisensfelling innenfor ulvesonen; 1. januar til 15. februar."

Om bestandssituasjonen uttaler Miljødirektoratet blant annet at:

"Miljødirektoratet viser til de beregninger som er gjennomført i Skandulv-rapporten "Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2020", hvor omtrent 38 individ kan tas ut ved felling for å opprettholde bestanden på samme nivå som i 2019 etter endt lisensfelling og før nye valpekull ble født. Gitt at det norske delen av ulvebestanden er over fastsatt bestandsmål, så er det ikke sannsynlig at den vedtatte kvoten, inkludert kjent avgang grunnet felling etter 1. april 2019, vil bringe den norske delen av ulvebestanden under nivået 40 individ inkludert halvparten av grenseulvene, som representerer det nedre måltallet i bestandsmålet på 4-6 ynglinger.

Miljødirektoratet konstaterer at det, både ut fra en vurdering av sannsynligheten for å oppnå bestandsmålet etter yngling i 2020, og ut fra beregninger av uttak i den norske delen av ulvebestanden, er sannsynlig at den samlede kvoten som er vedtatt av de regionale rovviltnemndene ikke medfører at bestandsmålet ikke nås i 2020. Samtidig kan det ikke utelukkes at den samlede kvoten vedtatt av de regionale rovviltnemndene kan medføre at ulvebestandens overlevelse trues. Dette med henvisning til at uttaket kan bringe den samlede skandinaviske bestanden til et nivå under 340 individ etter endt lisensfelling i 2019/2020, og at en med en slik bestandsstørrelse er avhengig av immigrasjon fra

Finland/Russland. Det er sannsynlig at uttak i den norske delen av bestanden kan ha betydning for bestandsmåloppnåelsen i den svenske delbestanden, og dermed påvirker handlingsrommet til svenske forvaltningsmyndigheter. Særlig vil dette gjelde for uttak av grensereviret Rømskog som vi fraråder."

Direktoratet vurderer at "(...) den samlede kvoten som er vedtatt for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen ikke er til hinder for å nå bestandsmålet etter endt lisensfelling og heller ikke truer bestandens overlevelse. Miljødirektoratet vurderer videre at det er sannsynlig at det fødes tilstrekkelig med valpekull i 2020 til å oppnå bestandsmålet etter endt lisensfelling 2019/2020. Dette gjelder også dersom vedtaket om felling av de tre aktuelle revirene innenfor ulvesonen effekteres."

Direktoratet vurderer videre at "(...) det, på bakgrunn av beregninger gjennomført av Skandulv, ikke kan utelukkes at effektering av vedtatte kvoter i den norske delen av bestanden kan bringe den samlede skandinaviske ulvebestanden under anbefalt nivå. Det er sannsynlig at uttak i den norske delen av bestanden kan påvirke den svenske bestandsmåloppnåelsen negativt. Vi anser at departementet er nærmest til å gjøre en endelig vurdering av i hvilken utstrekning de ulike hensyn skal vektlegges i vurderingen av lisensfellingkvoten for ulv innenfor ulvesonen."

Det vises for øvrig til Miljødirektoratets faglige tilrådning, med vedlegg, i sin helhet.

I tilleggsvurdering av 7. november 2019 skriver direktoratet følgende:

"Vi viser til e-post 5. november 2019 angående behov for oppklaring av faglig vurdering angående lisensfellingkvoter på ulv i Norge i 2019/2020.

- 1. Miljødirektoratet vurderer det som sannsynlig at det fødes tilstrekkelig med valpekull i 2020 til å oppnå det nasjonale bestandsmålet på 4-6 ynglinger etter endt lisensfelling 2019/2020, selv om den samlede kvoten som er vedtatt for lisensfelling av ulv utenfor og innenfor ulvesonen effekteres.*
- 2. Miljødirektoratet vurderer at den samlede kvoten som er vedtatt for lisensfelling av ulv utenfor og innenfor ulvesonen ikke truer bestandens overlevelse.*

Denne vurderingen bygger på noen forutsetninger; Innavlsproblematikken er den største utfordringen i forvaltningen av den skandinaviske ulvebestanden, og påfyll av nye gener inn i bestanden ved etablering av immigranter fra den finsk-russiske bestanden vil ha svært stor betydning for bestandens langsiktige overlevelse. Uten innvandring må bestanden forvaltes på et vesentlig høyere nivå enn dagens samlede bestandsmål i Norge og Sverige, for å sikre overlevelsen.

Vedtatt kvote innenfor ulvesonen omfatter tre revir. Den praktiske gjennomføringen av lisensfellingen kan likevel medføre at ulv fra tilgrensende naborevir blir felt selv om dette ikke er tilsiktet. Videre er antallet dyr som kan bli felt ved skadefelling i Sverige ukjent.

Disse forholdene kan påvirke det totale uttaket i den skandinaviske bestanden, og forholdet til bestandens overlevelse.

Miljødirektoratet vurderer at det, på bakgrunn av beregninger gjennomført av Skandulv, ikke kan utelukkes at effektivering av vedtatte kvoter kan påvirke den svenske bestandsmåloppnåelsen negativt, og medføre at den svenske bestanden faller til et nivå under deres referanseverdi på 300 dyr."

5. Klima- og miljødepartementets vurdering

Saken er behandlet etter naturmangfoldloven §§ 18 og 77 og rovviltforskriften §§ 3, 4, 7 og 10. Naturmangfoldloven § 18 har følgende ordlyd (første og annet ledd):

«§ 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene) Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

- a) For å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer*
- b) For å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom*
- c) For å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning*
- d) For innfangning til gjenoppbygning av bestander*
- e) For innfangning til lovlig oppdrettsvirksomhet*
- f) For forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet, eller*
- g) Som er fremmede organismer*

Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.»

Prinsippene i nml. §§ 8-10 og § 12 legges til grunn som retningslinjer, jf. nml § 7. Når det gjelder kravet til kunnskapsgrunnlaget etter nml. § 8 og kravet til sakens utredning etter forvaltningsloven § 17, så mener departementet at saken er tilstrekkelig utredet.

Forvaltningsmålet for arter etter nml. § 5 er trukket inn i den skjønnsmessige vurderingen av saken. Det samme gjelder nml. § 14 om andre viktige samfunnsinteresser. Prinsippene i nml. § 11 anses ikke som relevante i denne saken, ettersom det ikke er aktuelt å stille fordyrende vilkår.

Nml. § 5 første ledd slår fast at *«[M]ålet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder»*. Bestemmelsen pålegger ikke forvaltningen noen direkte forpliktelser, men er et moment ved lovtolkningen og skjønnsutøvelsen i vurderingen av vilkårene i nml. § 18. I Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 82 skriver departementet bl.a. følgende i omtalen av § 5: *«Gjennom Stortingets behandling av meldingen (St.meld. nr. 15 (2003-2004) vår komm.) og ved forskrift 18. mars 2005 nr. 242 er det satt helt konkrete mål for forvaltningen av rovviltbestandene i Norge. Disse målene er forutsatt å være i samsvar med de nevnte internasjonale forpliktelser. Tilsvarende må da gjelde i forhold til målformuleringen i § 5.*

Dette innebærer at næringsmessige hensyn i rovviltpolitikken vil kunne vektlegges slik det er gjort i dagens regelverk.»

5.1 Skadeomfang og fremtidig skadepotensial jf. nml. § 18 første ledd bokstav b

Det følger av nml. § 18 første ledd bokstav b at Kongen kan tillate uttak av vilt «for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom.» Bestemmelsen er utformet med sikte på å gjennomføre Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1, jf. lovens forarbeider (Ot.prp. nr. 52 (2008-2009)). Naturmangfoldloven må derfor tolkes på bakgrunn av konvensjonsbestemmelsens innhold. Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 andre strekpunkt stiller et liknende vilkår om at tiltakets formål må være *"to prevent serious damage"* på blant annet husdyr og tamrein. Etter departementets vurdering krever både naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen at skadepotensialet har et visst omfang og en viss alvorlighetsgrad, for at felling skal kunne tillates.

Skade på sau:

Forvaltningsplanen for rovvilt i Hedmark er delt inn i beiteprioriterte områder (grønn sone) og områder som er viktige for å oppnå bestandsmålene for rovvilt og viktige beiteområder (blå sone). Den blå sonen inkluderer også ulvesonen, men også større områder nord for ulvesonen i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner.

I sekretariatenes innstilling fremheves det at antall sau som slippes på beite og omfanget av skader på sau forårsaket av ulv varierer i ulike områder utenfor ulvesonen. Sekretariatene understreker derfor at ikke alle områder utenfor ulvesonen kan vurderes likt.

I innstillingen skriver sekretariatet at det i liten grad slippes sau på utmarksbeite i blå sone nord for ulvesona og øst for Glomma i Hedmark. Som følge av dette er det også lite tap til rovvilt i disse områdene. Sekretariatene skriver at et unntak er beiteområdet til Sølendalen havnelag som ligger innenfor blå sone, men som i henhold til forvaltningsplanen skal forvaltes som prioritert beiteområde. I dette beiteområdet går et relativt stort antall dyr på beite og det har vært gjentakende skader av ulv, enkelte år også med svært stort skadeomfang.

Det fremgår videre av innstillingen at det innenfor de beiteprioriterte områdene utenfor ulvesonen i Hedmark og Akershus, inkludert beiteområdet til Sølendalen havnelag, er dokumentert til dels store tap av sau til ulv. Det fremgår videre at det er store årlige variasjoner i skadeomfang innenfor de ulike beiteområdene, men skadepotensialet er stort ved at det i disse områdene slippes et stort antall sau fritt på utmarksbeite. Sekretariatene viser til at det gjennom forskning fra SKANDULV er godt dokumentert at hovedutfordringen når det gjelder skader på beitedyr er knyttet til enslige ulver på vandring.

Departementet viser til at det ifølge Rovbase.no per 29. november 2019 er påvist 77 skader på sau og lam i Hedmark og Akershus i 2019 forårsaket av ulv, hvorav 1 av disse er knyttet til områder innenfor ulvesonen.

Skade på storfe:

Det følger av sekretariatenes innstilling at det fra 2010 er dokumentert totalt 14 skader på storfe forårsaket av ulv, alle i Hedmark fylke. Av disse er 8 tilfeller innenfor ulvesonen, 4 tilfeller er i blå sone utenfor ulvesonen, og 2 tilfeller er i beiteprioritert område vest for Glomma. Sekretariatene anser at omfanget av skader og skadepotensial på storfe utenfor ulvesonen er begrenset i alle områder utenfor ulvesonen.

Skade på hund:

Det følger av sekretariatets innstilling at det fra 2010 er dokumentert 13 hunder angrepet av ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5. Ytterligere to hunder er påvist skadet av ulv i region 5 utenfor ulvesona i 2019 etter at sekretariatet kom med sin innstilling. I 2019 er det per 29. november dokumentert to angrep på hund utenfor ulvesona i region 4 og 5. Etter sekretariatenes vurdering i innstillingen er skadeomfang og skadepotensial på hund begrenset i alle områder utenfor ulvesonen.

Skade på tamrein:

Tamreindrifft er avgrenset til Elgå reinbeitedistrikt i Hedmark. I Rovbase.no er det siden 2010 registrert 49 skader på tamrein påvist skadet av ulv i Hedmark. Av disse ble 5 skader dokumentert i 2018. Per 29. november er det påvist 4 skader i 2019. Disse tapene er mest sannsynlig knyttet til en genetisk verdifull ulv som Miljødirektoratet 14. november flyttet til et område innenfor ulvesonen. Sekretariatene skriver i innstillingen at skadeomfanget på tamrein er varierende, men at skadepotensialet er stort innenfor Elgå reinbeitedistrikt, ettersom tamrein beveger seg over store områder og går ute hele året. Sekretariatene anser at hensynet til tamrein ikke kan tillegges nevneverdig vekt utenfor reinbeiteområdene.

Samlet vurdering:

Skadeomfanget og skadepotensialet varierer i ulike deler av området som omfattes av nemndenes vedtak. Per 29. november 2019 er det ikke påvist pardannelser eller familiegupper utenfor ulvesonen i region 4 og 5, med unntak for deler av Deisjøreviret. Departementets vedtak gjelder for streifulv.

Streifulv har en uforutsigbar områdebruk og stor vandringskapasitet, og kan lett komme i konflikt med beiteinteresser. Slike ulver innebærer en risiko for omfattende skader på beitedyr. Departementet viser til forskningen fra SKANDULV som er nevnt over, og at Miljødirektoratet i sin faglige tilrådning uttaler at påviste skader forårsaket av ulv utenfor ulvesonen siden 1. april 2019 i stor grad er forårsaket av enslige ulver på vandring. På bakgrunn av dette finner departementet at vilkåret i nml. § 18 første ledd bokstav b er oppfylt for områdene utenfor ulvesonen i Akershus og Hedmark fylker i sin helhet for streifulver.

Departementet viser også til nml. § 14 første og annet ledd om avveining mot andre viktige samfunnsinteresser. Hensynet til å unngå eller begrense skade på husdyr er tillagt vekt i saken.

5.2 Vurdering av vilkåret om andre tilfredsstillende løsninger

Etter nml. § 18 annet ledd er det et vilkår for felling at *"formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte"*. I vurderingen av dette vilkåret vil prinsippet om en arealdifferensiert forvaltning, som er fastsatt i rovviltforskriften §§ 1, 3, 4 og 6 og rovviltnemndenes regionale forvaltningsplaner, veie tungt. Av rovviltforliket fra 2011 fremgår det at soneinndelingen må forvaltes tydelig, noe som blant annet innebærer at beitenæring skal tilpasses rovvilt i de områder der rovvilt har prioritet, mens det i prioriterte beiteområder skal gjøres raske uttak av rovvilt som gjør skade på beitedyr. Dette setter klare grenser for hvor store ressurser som skal settes inn og i hvor stor grad tilpasning skal avkrevs av beitenæringene utenfor ulvesonen. Innenfor ulvesonen og området prioritert til andre rovviltarter stilles det større krav om tilpasning av beitenæringene til en fast forekomst av rovvilt.

Departementet har funnet at det er hjemmel i nml. § 18 første ledd bokstav b for lisensfelling av streifulv i Akershus og Hedmark fylker utenfor ulvesonen. Departementet finner at tiltak som innebærer tilpasning av beitenæring til forekomst av ulv, som for eksempel inngjerding av beitedyr, ikke er en tilfredsstillende løsning i disse områdene. Departementet viser igjen til at enkeltulver som opptrer utenfor ulvesonen har stort vandringspotensial og uforutsigbart vandringsmønster. Det vil derfor være vanskelig å forutse på en tilfredsstillende måte i hvilke områder det skal gjøres tilpasning av beitenæringen før skadesituasjoner oppstår. Slike tiltak kan derfor bli lite målrettede og lite kostnadseffektive.

Andre tiltak rettet mot ulv kan være et alternativ i særlige tilfeller. Dette gjelder først og fremst der det påvises genetisk verdifulle ulver utenfor ulvesonen. Radiomerking for å nærmere følge slike ulvers bevegelser og eventuelt flytting til områder innenfor ulvesonen eller til Sverige, er aktuelle alternative tiltak som vurderes fortløpende. Både radiomerking og flytting av ulver er imidlertid ressurskrevende tiltak som vurderes å være lite egnet for alle ulver som beveger seg utenfor ulvesonen. Dette har også dyrevelferdsmessige sider, ettersom menneskelig håndtering vil innebære en viss belastning for det enkelte individ.

Departementet viser også til at sekretariatene i innstillingen vurderer at det vil være vanskelig å gjennomføre effektive forebyggende tiltak i beiteprioriterte områder. Sekretariatene viser til at det er et stort antall sau og at det ikke foreligger andre realistiske alternativer til utmarksbeite i disse områdene, samt at forvaltningen legger opp til at det kun skal gjennomføres lettere forebyggende tiltak i disse områdene.

På bakgrunn av dette finner departementet at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn å vedta lisensfelling av streifulv i Hedmark og Akershus fylker utenfor ulvesonen. Her innebærer prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning at andre interesser enn ulv skal gis forrang. Det er derfor vanskelig å se for seg at det skal iverksettes tiltak som i praksis vil innebære at beitenæringen skal tilpasse seg ulv i beiteprioriterte områder. Departementet har på denne bakgrunn kommet til at vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte enn ved uttak, må anses oppfylt for streifulv utenfor ulvesonen.

5.3 Vurdering av vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse

Det følger av nml. § 18 andre ledd at vedtak etter bestemmelsens første ledd bokstav a til f bare kan treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse.

Vilkåret om at uttaket "ikke truer bestandens overlevelse" knytter seg til den sør-skandinaviske ulvebestanden. Dette følger av lovens forarbeider, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 130: *"I de tilfeller hele bestander av en art befinner seg i Norge er Norge fullt ut forpliktet til å sikre denne bestandens overlevelse. Dette stiller seg imidlertid annerledes der en bestand befinner seg både i Norge og i ett eller flere andre land. I disse tilfellene skal ikke "bestandens overlevelse" vurderes bare ut fra de individer som befinner seg i Norge, men ut fra bestandens samlede utbredelse."* Dette er også lagt til grunn av Borgarting lagmannsrett ved dom avsagt 16. januar 2008, hvor det fremgår at vurderingen av bestandens overlevelse må ta utgangspunkt i den sør-skandinaviske bestanden.

Aktuelle momenter ved vurderingen av om uttaket truer bestandens overlevelse vil være (i) antall ulv i kvoten holdt opp mot totalt antall ulv i den sør-skandinaviske ulvebestanden, (ii) hvorvidt ulvene som kan felles etter kvoten antas å være genetisk viktige eller være blant de mest stabile reproduserende familiegruppene, (iii) denne kvoten sett i sammenheng med det samlede (forventede) uttaket i Norge og Sverige, (iv) andre konsekvenser uttaket kan få for ulvebestanden og (v) annen relevant informasjon om faktorer som kan påvirke ulvebestandens overlevelse i tiden fremover (bl.a. naturlig avgang, ulovlig jakt, påkjørsler m.m.).

Når det gjelder effekten av påvirkninger, jf. nml. § 10, foreligger det statusrapporter og annen vitenskapelig kunnskap som medfører at vi har betydelig kunnskap om den samlede belastningen arten utsettes for, blant annet genetikk. Ut over enkelte påkjørsler og tilfeller av sykdom skjer avgangen av ulv gjennom lisensfelling og skadefelling. Ulovlig avlaving utgjør også en del av dødeligheten for ulv i Skandinavia.

Departementet er av den oppfatning at det foreligger grundige vurderinger fra både sekretariatene og Miljødirektoratet om ulvestandens status, genetiske situasjon og usikkerhet som det må tas hensyn til ved vurderingen av lovens vilkår om at uttaket ikke må truer bestandens overlevelse.

Ulven er fredet i Norge, og klassifisert som kritisk truet på Norsk rødliste for arter 2015. Den svenske delbestanden er listet som sårbar (VU). Den skandinaviske bestanden er relativt liten og isolert. Vinteren 2018/2019 er bestanden beregnet til 380 ulver i Skandinavia (hvorav ca. 300 i Sverige, inkludert halvparten av individer i grenserevir). Dette er en nedgang sammenlignet med året før.

Små og isolerte bestander har økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske forhold. Ulvebestanden er også etablert av få individer, hvilket har ført til en høy innavlsgrad, og gjennomsnittlig innavlskoeffisient er beregnet til ca. 0,25 for vintersesongen 2018/2019, noe som er en økning på 0,01 enheter i forhold til 2017/2018 og 0,02 i forhold til 2016/2017. To søsken vil ha en innavlskoeffisient på 0,25, hvilket tilsier at ulvene i den skandinaviske ulvebestanden i gjennomsnitt er omtrent like nært beslektet som helsøsken.

Fordi bestanden er så liten og den genetiske tilstanden så dårlig, er den svært sårbar når det gjelder effekten av felling og andre negative påvirkningsfaktorer. Norge har felles retningslinjer med Sverige om forvaltning av genetisk verdifulle ulver. Innvandret ulv fra den finsk-russiske populasjonen og deres førstegenerasjons avkom skal så langt det er mulig unntas fra skadefelling og lisensfelling.

Når det gjelder den genetiske situasjonen, har påfyll av nye gener inn i bestanden ved etablering av immigranter fra den finsk-russiske bestanden stor betydning for den skandinaviske bestandens overlevelse i et langsiktig perspektiv. Beregninger viser at det med dagens bestandsnivå trengs minst en immigrant hver 5-års periode for å opprettholde og bedre innavlsgraden i den sør-skandinaviske bestanden. Miljødirektoratet viser til at etablering av immigranter fra den finsk-russiske bestanden vil ha svært stor betydning for bestandens overlevelse i et langsiktig perspektiv, og at konsekvensen av en lavere innvandringstakt er at den skandinaviske ulvebestanden må forvaltes på et høyere bestandsnivå enn det som per i dag er målsetningene i Sverige og Norge for å motvirke de negative genetiske effektene. Direktoratet finner det krevende å gjøre en konkret vurdering av om den ønskede innvandringstakten er oppfylt. Det vises til at det er registrert 5-6 immigranter (F0) som har reprodusert siden 2008, men at det bare etter to av disse er registrert F1 (avkom) og F2 (avkom av avkom). Direktoratet peker videre på at det på norsk side (Rakkestad) er registrert avkom (F1) etter ytterligere en immigrant, og dersom denne ulven etablerer seg og får frem avkom kan situasjonen endre seg. Departementet viser i den sammenheng til nye opplysninger fra Rovdata, som viser at den aktuelle F1-ulven har etablert seg i et nytt revirmarkerende par i Aremarkdistriktet. Videre ble det senest i november 2019 registrert en ny finskrussisk innvandrer i Norge, som ble flyttet fra nordlige deler av Hedmark til områder lenger sør og innenfor ulvesonen. Departementet konstaterer at siste vellykkede innvandring og spredning av gener fra immigranter til den skandinaviske ulvebestanden fant sted med etablering av to ulike individer i 2008, men at situasjonen kan endre og bedre seg dersom de ovenfor nevnte ulvene etablerer seg og reproduserer.

Total vedtatt kvote for lisensfelling av de regionale rovviltnemndene i Norge er på 43 ulver i fellingsperioden 2019-2020. Utenfor ulvesonen er kvoten på 26 ulver, hvorav 12 av disse er vedtatt for region 4 og 5 utenfor ulvesonen, og 14 er vedtatt utenfor region 4 og 5. I dette vedtaket vil kvotene som er satt utenfor ulvesonen bli vurdert samlet. Den delen av kvoten som er satt innenfor ulvesonen er under klagebehandling i departementet og vil bli behandlet i eget vedtak.

Når det gjelder bestandssituasjonen for ulv, har departementet i sin behandling av saken lagt til grunn informasjon fra siste endelige rapport om bestandssituasjonen i Skandinavia for vinteren 2018-2019 som forelå 3. juni 2019. Det fremgår av rapporten at det er registrert 40 familiegrupper i Skandinavia, hvorav 6 helnorske og 6 familiegrupper i grenserevir. Det er videre registrert 28 revirmarkerende par, hvorav 5 i Norge og 5 i grenseoverskridende revir. I forhold til det totale antallet familiegrupper og revirmarkerende par i Skandinavia er dette andre året med nedgang i antallet registrerte familiegrupper og par.

Bestandsrapporten angir at det er registrert 5 helnorske ynglinger og 6 ynglinger i grenserevir. Alle revir i Norge er registrert i tilknytning til norsk ulvesone. Det beregnede antall ynglinger i Norge blir 8 ynglinger inkludert grenserevir, noe som er over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet. Til sammenligning ble det registrert 10,5 ynglinger i Norge registrerings sesongen 2017/2018, hvorav 8 var helnorske. Antallet helnorske revirmarkerende par og flokker har vært stabilt på 11 de siste fire årene, tilsvarende data inkludert grenserevir har også vært stabilt de tre siste årene med en økning på 0,5 siste året.

Det ble registrert 104-107 individer av ulv i Norge registrerings sesongen 2018/2019, hvorav 64-66 ble registrert med helnorsk tilhold. Etter fordeling av de ulver som har tilhold på begge sider av riksgrensen er tallet 84-87 ulver som berører Norge. Dette inkluderer også enslige ulver utenfor kjente revir. Døde ulver i løpet av overvåkingsperioden er ikke trukket fra disse tallene.

Det er i perioden 1. april 2018 til 31. mars 2019 registrert 25 døde ulver i Norge, samt at en ulv ble påskutt og belastet kvote uten at dyret ble igjenfunnet dødt. Av de 25 ble 14 felt under lisensfelling, og sju felt under skadefelling, to påkjørt, en skutt i nødverge og en død av ukjent årsak. I tilsvarende periode er det registrert 18 døde ulver i Sverige. Etter 1. april 2019 er det så langt registrert 9 døde ulver i Norge og 14 døde ulver i Sverige. De døde ulvene i Norge fordeler seg med fem felt på skadefelling, en felt på lisensfelling, en påkjørt, en felt i nødverge og en død av ukjent årsak.

I sin faglige tilrådning vurderer Miljødirektoratet at den samlede kvoten som er vedtatt for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen ikke truer bestandens overlevelse.

Ved mistanke om tilstedeværelse av genetisk verdifulle ulver under lisensfellingsperioden, har Klima- og miljødepartementet anledning til å stanse lisensfelling eller vurdere andre tiltak for å forhindre at slike ulver blir felt.

På bakgrunn av dette legger departementet til grunn at uttaket ikke vil true bestandens overlevelse, jf. nml. § 18 annet ledd.

5.4 Bestandsmålet

I tillegg til lovens vilkår om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse, vurderer departementet om det med et slikt uttak er sannsynlig at bestandsmålet for ulv vil nås neste år. Bestandsmålet for ulv er fastsatt av Stortinget og fremgår av rovviltforskriften § 3 første ledd. Dette målet er et annet vurderingstema enn spørsmålet om bestandens overlevelse.

Det følger av kommentarene til rovviltforskriften § 7 andre ledd at ved vurdering av felling eller jakt skal rovviltmyndene gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet i regionen.

Departementet legger til grunn at den samlede lisensfellingskvoten på 26 ulver utenfor ulvesonen i hovedsak retter seg mot enslige streifdyr av ulv, hvor uttaket i svært liten grad påvirker bestandsoppnåelse.

Miljødirektoratet vurderer i den faglige tilrådingen blant annet at *"den samlede kvoten som er vedtatt for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen ikke er til hinder for å nå bestandsmålet etter endt lisensfelling (...)"*. Miljødirektoratet vurderer videre at *"det er sannsynlig at det fødes tilstrekkelig med valpekull i 2020 til å oppnå bestandsmålet etter endt lisensfelling 2019/2020. Dette gjelder også dersom vedtaket om felling av de tre aktuelle revirene innenfor ulvesonen effektueres"*.

Departementet anser på denne bakgrunn at den samlede kvoten som er vedtatt for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen ikke er til hinder for å nå bestandsmålet etter endt lisensfelling.

5.5 "Gynnsam bevarandestatus" ("gunstig bevaringsstatus")

Departementet viser til beskrivelsen av bestanden under vurderingen av vilkåret om bestandens overlevelse, og Miljødirektoratets tilrådingen. Den svenske regjeringen ga Naturvårdsverket i april 2015 et oppdrag om å utrede hva som kreves for at den svenske ulvepopulasjonen skal ha gunstig bevaringsstatus i henhold til EUs arts- og habitatsdirektiv. Utredningen er nærmere omtalt i Meld. St. 21 (2015-2016) *Ulv i norsk natur*.

Departementet mener at krav om *«gunstig bevaringsstatus»* i henhold til EUs arts- og habitatsdirektiv gir et beskyttelsesnivå som er strengere enn naturmangfoldlovens krav om at *«uttak ikke truer bestandens overlevelse»* og det tilsvarende kravet etter Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 om at *«unntaket ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse»*. Vilkåret i direktivene om *«gunstig bevaringsstatus»* og vilkårene som gjelder *«bestandens overlevelse»* har ulik ordlyd og forhistorie, og det er etter departementets syn naturlig å tolke dem noe ulikt. Et uttak som ikke reduserer bestanden mer enn at den fortsatt anses å ha *«gunstig bevaringsstatus»* vil etter departementets syn ikke true bestandens overlevelse. Også et uttak som innebærer en bestandsreduksjon ut over dette, vil kunne være i overensstemmelse med naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen.

Miljødirektoratet vurderer at det ikke kan utelukkes at det samlede uttaket kan bringe den skandinaviske ulvebestanden under "anbefalt nivå". Departementet bemerker at dette "anbefalte nivå" knytter seg til et mål om at bestanden skal ha gunstig bevaringsstatus, og at bestanden kan bringes under dette nivået uten at bestandens overlevelse trues.

5.6 Avgrensning av lisensfellingsperioden av dyreetiske hensyn

Deisjøreviret ligger delvis i lisensfellingsområdet. Av dyreetiske hensyn skal Fylkesmannen på faglig grunnlag avgrense fellingsområdet slik at det ikke felles ulv fra dette reviret før 1. januar 2020.

Departementet kommer tilbake til perioden etter 1. januar 2020.

5.7 To ulver felt i Rendalen 20. november 2019

To ulver ble felt 20. november 2019 ved Nordre Mistsjøen nord for Sølen i Rendalen kommune i Hedmark. Disse to ulvene trekkes på vanlig måte fra lisensfellingskvoten på 12 ulver for region 4 og 5 utenfor ulvesonen.

6. Konklusjon

Klima- og miljødepartementet opprettholder kvoten på inntil 12 ulver i rovviltnemndene i region 4 og 5 sitt vedtak om lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen for lisensfellingsperioden 2019-2020.

Etter departementets vurdering er det rettslig grunnlag for å tillate lisensfelling av streifulv utenfor ulvesonen i Akershus og Hedmark fylker etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Departementet har lagt vekt på at streifulv normalt har stor vandringskapasitet og uforutsigbar områdebruk, og at påviste skader forårsaket av ulv utenfor ulvesonen siden 1. april 2019 i stor grad er forårsaket av enslige ulver på vandring.

Departementet anser at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn felling. Departementet har i avgjørelsen lagt stor vekt på prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Departementet legger også til grunn at den vedtatte kvoten på inntil 12 ulver ikke vil true bestandens overlevelse. Det legges også til grunn at vedtaket ikke er til hinder for å nå det nasjonale bestandsmålet for ulv neste år.

Deisjøreviret ligger delvis i lisensfellingsområdet. Av dyreetiske hensyn skal Fylkesmannen på faglig grunnlag avgrense fellingsområdet slik at det ikke felles ulv fra dette reviret før 1. januar 2020. Departementet kommer tilbake til perioden etter 1. januar 2020.

Klagene er dermed ikke tatt til følge.

Med hilsen

Torbjørn Lange (e.f.)
avdelingsdirektør

Maline Salicath Gordner
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Fylkesmannen i Innlandet
Fylkesmannen i Oslo og Viken
Miljødirektoratet
Rovviltnemnda i region 4
Rovviltnemnda i region 5

Adresseliste

Foreningen Våre Rovdyr	Postboks 195	2150	ÅRNES
Hedmark bondelag	Høyvangveien 40	2322	RIDABU
Naturvernforbundet	Mariboegate 8	0183	OSLO
NOAH for dyrs rettigheter	Dronningensgate 13	0152	OSLO
Norges Miljøvernforbund	Postboks 593	5806	BERGEN
Rovviltets Røst Norge			
Kiær Mykleby			
Svestad Gård			
Sylli Skog AS			